

РОЛЬ ТЗН У ВИКЛАДАННІ АРАБСЬКОЇ МОВИ

Бояринцева О. В.

Проблема використання технічних засобів у викладанні іноземних мов є актуальною вже досить тривалий період часу. Можна сказати, що вже накопичено немалий досвід у цій галузі. Проте останніми роками вказана проблематика набуває все більшої актуальності завдяки широкому впровадженню комп'ютерних технологій в усі сфери життя, в тому числі й освіти. Крім того, використання інноваційних технологій та технічних засобів навчання є невід'ємним елементом сучасної освіти. У Національній доктрині розвитку освіти відзначається, що одним із пріоритетних напрямків державної політики щодо розвитку системи вищої освіти є запровадження освітніх інновацій, до складу яких входять інформаційні технології та технічні засоби.

Сьогодні технічним засобам навчання (ТЗН) відводиться неабияка роль у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції студентів мовного вузу, застосування ТЗН спрямоване на підвищення ефективності формування певних видів мовленнєвої діяльності, наприклад, аудіювання й говоріння за допомогою фонограми, комунікативної діяльності з застосуванням відеограми тощо.

ТЗН можна класифікувати за різними ознаками: технічними, дидактичними, психологічними; з точки зору властивостей носіїв інформації, їх походження, характеру взаємодії студента з ТЗН; за способом впливу на студента; і, найголовніше, за їх функціональним призначенням. Так, відштовхуючись від функцій ТЗН (інформаційна, ситуативно-комунікативна, керуюче-контролююча, навчально-тренувальна, емоційно-мотиваційна), можна розподілити їх на наступні п'ять груп: засоби подання інформації, засоби моделювання комунікативної ситуації та забезпечення комунікативної діяльності, засоби керування навчальним процесом та навчальною діяльністю учня, засоби навчально-тренувальної діяльності та засоби впливу на емоційно-мотиваційну сферу студента. Тобто, по-перше, кожний з ТЗН виконує свої чітко визначені функції, і по-друге, навчальний процес вимагає використання різних ТЗН. Звичайно, найбільш ефективно технічні засоби застосовуються в комплексі, взаємно доповнюючи один одного.

ТЗН можна розподілити на три основні групи відповідно до їх технічних ознак:

- 1) машинні або безкомп'ютерні засоби (аудиомагнітофони, програвачі, телевізори, відеомагнітофони, лінгафонні кабінети тощо);
- 2) комп'ютерні засоби навчання;
- 3) телекомунікаційні засоби навчання.

Машинні ТЗН використовуються у мовних вузах вже тривалий час, вони виконують дуже важливу роль у розв'язанні певних навчальних завдань. Сферою застосування таких ТЗН найчастіше є навчальний процес з груповою формою навчання під керівництвом викладача. Машинні ТЗН відіграють важливу роль у формуванні цілого ряду умінь і навичок студентів, як-то: аудіювання, говоріння, розпізнавання звуків тощо. Використання аудіоматеріалів є надзвичайно важливим для формування фонетичної компетенції студента. Слід зазначити, що доволі часто студенти вимушені опановувати арабську мову в умовах відсутності спілкування з носіями мови. Тому використання аудіоматеріалів можна вважати не просто корисним доповненням до навчального процесу, а його невід'ємною складовою частиною. За останні два-три роки вийшов цілий ряд підручників та посібників з арабської мови, що містять вправи з опрацювання аудіоматеріалів, або ж аудіоверсії текстів та вправ, що начитані носіями арабської мови. Так можемо відмітити наступні підручники та посібники: Яковенко Е. В. „Арабська мова. Практичний курс перекладу” (вправи націлені на опанування суспільно-політичною лексикою та вироблення навичок перекладу на матеріалі аудіозаписів випусків новин арабських телевізійних та радіо каналів), підручник виданий Київським національним лінгвістичним університетом під редакцією Рибалкіна В. С. „Арабська мова. Початковий рівень” (компакт-диск містить аудіо варіант усіх матеріалів підручника, що були начитані носієм мови), Дерябін В. „Східний етикет” (компакт-диск містить діалоги, що ілюструють різні комунікативні ситуації), Плетнев В. В. „Практика арабської мови. Читання. Третій рік навчання” (на аудіокасетах записані тексти, що подані в посібнику), Лебедев В. Г., Тюрева Л. С. „Практичний курс арабської літературної мови” (посібник з лінгафонним курсом), Дубиніна Н. В., Ковиршина Н. Б. „Уроки арабської мови. Письмо, читання, основи граматики” (до посібника додається аудіокасета), Гаммух А. „Арабська мова в діало-

гах” (компакт-диск містить записи діалогів, переважно гумористичного характеру), Ібрагімов І. Д. „Інтенсивний курс арабської мови” (на диску записані діалоги та тексти, подані в посібнику) тощо. Крім того, за допомогою телевізорів, відеомагнітофонів, dvd-плеєрів та супутникових антен виконуються не лише навчальні задачі викладання іноземної мови, але й соціокультурні, виховні. Перегляд фільмів арабською мовою став постійним елементом процесу вивчення мови на старших курсах. Викладачі розробляють певні форми подачі та обробки незнайомої лексики з фільму, складають різноманітні вправи на закріплення нової лексики та розвиток комунікативних навичок у студентів. Нажаль, надзвичайно тяжко дістати фільми арабською мовою з арабськими субтитрами, які могли б бути дуже корисними для вивчення мови. На парах практики мовлення можуть також використовуватись телевізійні програми та навіть короткі відеосюжети певної тематики. Під час пар практики усного перекладу неабиякого значення набувають інформаційні телевізійні програми, особливо випуски новин.

Протягом багатьох років питання доцільності використання комп’ютерних технологій для викладання іноземних мов викликало суперечливе ставлення як з боку викладачів іноземних мов, так і з боку розробників цих технологій. Останнім же часом ситуація швидко змінюється. Комп’ютерні ТЗН сприяли комп’ютеризації навчального процесу в цілому, вони мають ряд вагомих переваг поряд з машинними ТЗН. Так, комп’ютер, по-перше, завдяки широті своїх технічних можливостей може поєднувати в собі декілька, а іноді і всі функції машинних ТЗН, а по-друге, комп’ютер, на відміну від інших ТЗН, які лише подають інформацію, реалізує зворотній зв’язок як реакцію на повідомлення, яке вводить студент, дозволяє вести діалог „люди – машина”, тобто підтримує навчальну комунікацію. Слід відмітити вкрай недостатню кількість мультимедійних технологій вивчення арабської мови. Так, майже не існує відповідних комп’ютерних курсів, програм тощо. Отже, це може бути своєрідним викликом, новим полем діяльності викладачів. Тим більше, що вже розроблено цілий ряд комп’ютерних програм, що можуть бути використані для складання вправ та завдань з мовних дисциплін. Наприклад, Wordstock, Match Master, Choice Master, Crossword Master, Unisub, Unidex, Gap Master тощо. З іншого боку створення навчальних

комп'ютерних програм для вивчення арабської мови не має сенсу, доки в навчальних закладах відсутні професійні комп'ютерні класи для вивчення іноземних мов.

Широкі можливості відкрились перед студентами, що вивчають іноземні мови, з появою Інтернету. Слід зазначити, що комп'ютер взагалі і Інтернет зокрема відносяться до тих технічних засобів навчання іноземним мовам, які не були розроблені саме для цієї мети і виконують в першу чергу інші функції. Але у зв'язку зі своїми великими можливостями Інтернет незабаром після свого виникнення привернув увагу викладачів-практиків та методистів. Використання ресурсів Інтернету важко переоцінити як в процесі викладання, так і в процесі вивчення арабської мови. В умовах малої кількості дидактичних матеріалів арабської мовою Інтернет стає провідним джерелом інформації. Дійсно, велика кількість підручників з арабської мови є морально застарілою, такою, що не відповідає об'єктивній дійсності оточуючого світу, тому використання матеріалів з Інтернету стало надзвичайно розповсюдженим в процесах вивчення і викладання арабської мови. Матеріали, взяті з Інтернету, можуть бути використані як додатковий матеріал до теми, для розробки різноманітних вправ, комунікативних завдань, текстів. Враховуючи збільшену кількість годин, відведених на самостійну роботу студентів, матеріали з Інтернету можуть бути використані для самостійної роботи над іноземною мовою.

Основні переваги використання новітніх інформаційних технологій у навчанні іноземній мові наступні: зростання мотивації і зацікавленості у навчанні; самоконтроль і координація навчального процесу викладачем; можливість автентичного спілкування; необмежена кількість свіжої автентичної інформації, широкий вибір. Звичайно, використання інформаційних технологій у навчанні має не лише переваги, але й певні недоліки, які потребують у майбутньому детального вивчення.

Телекомунікаційні засоби навчання дозволили створити концепцію дистанційного навчання, що широко використовується в західних країнах. Доволі успішним прикладом застосування дистанційного навчання в Україні може бути система навчання на деяких факультетах Центру магістерської підготовки Київського національного економічного університету. Проте використання технологій дистанційного навчання в процесі вивчення інозем-

ної мови є питанням надзвичайно складним та неоднозначним. Багато як викладачів-практиків, так і методистів викладання іноземних мов вважають таку форму вивчення іноземної мови неприйнятною. В той же час ці технології вже знайшли застосування у процесі вивчення іноземних мов. Можливо, можна зробити висновок, що дистанційні ТЗН можуть бути гарним доповненням в процесі вивчення мови, проте відігравати головну роль вони наряд чи будуть.

Як свідчать спостереження, процес навчання проходить на високому педагогічному рівні у тих викладачів, які вмело використовують поєднання традиційних і нових засобів у навчанні. Таке сполучення ліквідує шаблонність занять, робить обстановку на них більш цікавою. Як відомо, поєднання нових і традиційних педагогічних прийомів дозволяє забезпечити високий рівень засвоєння навчального матеріалу. Проте чи завжди можливо гармонійно поєднати нові та традиційні технічні засоби навчання? Звичайно, сьогодні найбільше використовуються саме машинні ТЗН в процесі вивчення та викладання арабської мови. Можна сказати, що проблема впровадження саме комп'ютерних засобів навчання є найбільш актуальною для сучасної сходознавчої освіти в Україні. З одного боку, викладачі розуміють наскільки широкі можливості відкривають комп'ютерні ТЗН перед ними та самими студентами, з іншого – низький рівень технічного забезпечення навчальних закладів не дозволяє скористатися всіма перевагами застосування комп'ютерних ТЗН в процесах вивчення та викладання східних мов, зокрема арабської.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок про доцільність та перспективність використання ТЗН в процесі викладання арабської мови. ТЗН вже стали невід'ємним елементом навчання. Адже ТЗН дають можливість збагатити навчальний матеріал та забезпечити ефективність навчального процесу, підвищити мотивацію та зацікавленість студентів та вдосконалити функції самоконтролю та контролю з боку викладача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сердюков П. І. Теоретичні основи навчання іноземних мов у мовному вузі з використанням інформаційних технологій: Автореф. дис. – Київ, 1997. – 32 с.

2. Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов: Збірник наукових праць // Луганська обласна державна адміністрація. Східноукраїнський національний університет ім. Даля. – Луганськ, 2003.

3. Актуальные проблемы использования аудит-визуальных средств обучения иностранным языкам: сборник материалов // Е. В. Яковлева (отв. редактор) // МГУ им. Ломоносова. – М.: МАКС Пресс, 2000.

4. Комплексное применение технических средств при обучении иностранным языкам с целью интенсификации учебного процесса в языковых вузах // А. С. Лурье (отв. редактор). – М., 1991.